

POSTANOWIENIE

Dnia 14 grudnia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z wniosku S. J.
przy uczestnictwie M. J. , U. Z. i D. J.
o zmianę prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku
po S. J. ,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 14 grudnia 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy
od postanowienia Sądu Okręgowego w W.
z dnia 28 listopada 2019 r., sygn. akt I Ca (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. przyznaje r. pr. A. K. od Skarbu Państwa Sądowi Okręgowemu w W. kwotę 120 (sto dwadzieścia) zł powiększoną o należną stawkę podatku od towarów i usług tytułem opłaty za udzielenie wnioskodawcy pomocy prawnej w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wnioskodawca S.J. wniósł skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Okręgowego w W. z dnia 28 listopada 2019 r. oddalającego jego apelację od postanowienia Sądu Rejonowego w R.. Postanowieniem z dnia 28 listopada 2019 r. Sąd Rejonowy w R. oddalił wniosek S. J. o zmianę prawomocnego postanowienia

z dnia 31 stycznia 1984 r. wydanego przez ten Sąd w sprawie o sygnaturze akt I Ns (...) o stwierdzenie nabycia spadku po S. J..

Sądy obu instancji ustaliły, iż S. J. zmarł w dniu 5 grudnia 1976 r. w W.. W chwili śmierci pozostawał w związku małżeńskim z M. J. i pozostawił pięcioro dzieci: S. J. , M. J. , U. Z. , D. J. oraz P. J.. Postanowieniem z dnia 31 stycznia 1984 r. Sąd Rejonowy stwierdził, że spadek po S. J. wraz z wchodzącym w jego skład gospodarstwem rolnym z mocy ustawy nabyli jego żona M. J. w udziale wynoszącym 4/16 części oraz dzieci D. J. z domu J., U. Z. z domu J., S. J. oraz M. J. w udziałach wynoszących po 3/16 części. Sąd Rejonowy dodatkowo ustalił, iż około 9 - 10 lat temu S. J. podczas remontu domu odnalazł testament allograficzny sporządzony w dniu 31 marca 1976 r. przed Sołtysem Sołectwa G. W. D. w obecności dwóch świadków I. K. i A. R.. Na mocy tego testamentu wnioskodawca został powołany przez swego ojca do dziedziczenia. Testament ten wnioskodawca przedkładał w innych postępowaniach prowadzonych przed Sądem Rejonowym w R., tj. w sprawie o sygn. akt I Ns (...) (po zmianie I Ns (...)) o stwierdzenie nabycia spadku po M. J. (w dniu 26 marca 2010 r.), a nadto w sprawie o sygn. akt I Ns (...) o podział majątku wspólnego po S. J. i M. J. oraz dział spadku po nich (w dniu 28 kwietnia 2016 r.) Powołując się na art. 679 k.p.c. Sądy obu instancji uznały, że wnioskodawca przekroczył przewidziany w nim roczny termin do złożenia wniosku o zmianę prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po S. J., wobec czego jego spóźniony wniosek należało oddalić.

W skardze kasacyjnej wnioskodawca zarzucił naruszenie art. 679 § 1 k.p.c. W konkluzji wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia Sądu Okręgowego w W. i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania. Ponadto wniósł o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej mu z urzędu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ukształtowana została w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako środek odwoławczy o szczególnym charakterze, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju

prawa i jednolitości wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń nie satysfakcjonujących stron. Realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowionego w art. 398⁹ k.p.c., w ramach którego Sąd Najwyższy zapoznaje się z przedmiotem i sposobem rozstrzygnięcia sprawy, po czym dokonuje wstępnej oceny wniesionej w tej sprawie skargi kasacyjnej. Zakres przeprowadzanego badania jest ograniczony do kontroli, czy w sprawie występują przewidziane w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c. okoliczności uzasadniające przyjęcie skargi do rozpoznania.

Skarżący uzasadnił potrzebę rozpatrzenia jego skargi przesłankami z art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c. to znaczy wystąpieniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, potrzebą wykładni art. 679 § 1 k.p.c. w zw. z art. 123 § 1 k.p.c. i ich zastosowania w sytuacji, gdy odnaleziony testament został ujawniony w postępowaniu o dział spadku oraz wyjaśnienia, czy możliwe jest w takiej sytuacji przerwanie biegu terminu rocznego wskazanego w art. 679 § 1 k.p.c.

Jednocześnie skarżący podkreślił, iż jego skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ponieważ - jego zdaniem - „odnaleziony testament został ujawniony w postępowaniu o dział spadku i możliwe jest w takiej sytuacji przerwanie biegu terminu rocznego wskazanego w art. 679 § 1 k.p.c., co ma wpływ na orzeczenie Sądu Okręgowego w W. i Sądu Rejonowego w R.”.

Istotne zagadnienie prawne to doniosły problem prawny, nowy lub już wcześniej występujący, lecz nadal niedostatecznie rozważony i wyjaśniony, mający znaczenie nie tylko jako wątpliwość występująca w danej sprawie i rzutująca na jej rozstrzygnięcie, ale powtarzający się w przestrzeni prawnej i mający ważne znaczenie także w innych sprawach. Problem taki powinien być ujęty w powiązaniu z przepisami prawnymi, na których tle powstał i sprecyzowany w wywodzie prawnym wskazującym na źródła i przedmiot niejasności, a także na możliwe rozwiązania interpretacyjne. Musi też rzeczywiście występować w sprawie, a jego rozstrzygnięcie - stanowić niezbędny etap rozpoznawania skargi kasacyjnej w granicach wskazanych w art. 398¹³ § 1 k.p.c.

Jeżeli konkretny przepis był już przedmiotem wykładni w judykaturze, a interpretacja ta jest w ocenie skarżącego nieuzasadniona, nieodzwonne jest również przedstawienie racji, które przemawiają za zmianą dotychczasowej linii interpretacyjnej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 571/17, LEX nr 2497706). Gdyby natomiast w ramach stosowania przepisów powołanych przez skarżącego powstały już w orzecznictwie sądów określone rozbieżności, skarżący powinien je przedstawić.

Wskazywane przez skarżącego zagadnienie - w świetle przedstawionych kryteriów - nie może zostać uznane za istotne zagadnienie prawne ani za ważką wątpliwość dotyczącą wykładni wskazanych przez skarżącego przepisów prawa. Główne zastrzeżenia skarżącego wiążą się z zakresem obowiązków doradczych sądu rozpoznającego sprawę, a konkretnie tego, czy Sąd stwierdzający nabycie spadku po M. J., a następnie Sąd dokonujący podziału majątku wspólnego po małżonków S. i M. J. oraz działu spadku po nich powinien być - jak uważa skarżący - udzielić mu porady prawnej dotyczącej możliwości i potrzeby wszczęcia sprawy o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po jego ojcu, S. J. i czy przedstawienie kopii testamentu w innej sprawie stanowi czynność przerywającą bieg rocznego terminu do złożenia wniosku w sprawie o zmianę tego postanowienia.

Problem ten nie budzi jednak istotnych wątpliwości ani trudności interpretacyjnych. Przede wszystkim art. 679 § 1 k.p.c. ma charakter wyjątkowy, umożliwia bowiem zmianę prawomocnego orzeczenia. Wprowadza w związku z tym restrykcyjne ograniczenia, dotyczące podstawy i terminu do zgłoszenia takiego wniosku. Zdanie drugie art. 679 § 1 k.p.c. stanowi, że uczestnicy postępowania o stwierdzenie nabycia spadku nie mogą opierać żądania zmiany postanowienia na podstawie, którą mogli powołać we wcześniej przeprowadzonym postępowaniu, co oznacza prekluzję zgłaszania twierdzeń i środków dowodowych, które mogły być, a nie zostały przytoczone w poprzednim postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku. Uczestnik postępowania ograniczony jest także ustawowym terminem procesowym uznawanym za termin zawity; wniosek może zgłosić tylko przed upływem roku od dnia, w którym uzyskał możliwość powołania się na podstawie poprzednio dla niego niedostępną (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21 marca 2001 r., III CZP 4/01, OSNC 2001, nr 10, poz. 144 i postanowienie tego Sądu z dnia

26 stycznia 2001 r., II CKN 784/00, OSNC 2001, nr 7-8, poz. 118). Ze względu na autonomiczny, wznowieniowy charakter postępowania posiłkować się można stanowiskiem wypracowanym w zakresie terminów ograniczających wnioski o wznowienie postępowania (art. 407 k.p.c.) w odniesieniu do których nie jest wykluczone przywrócenie uchybionego terminu. Termin ten nie ulega przerwaniu na skutek prowadzenia innej sprawy, następnie w stosunku do stwierdzenia nabycia spadku lub postępowania spadkowego po innej osobie, która też dziedziczyła po zmarłym, spadkobrania po którym dotyczy rozpatrywany wniosek. Uprawnienie do wszczęcia postępowania o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku przysługuje zainteresowanej osobie i sąd nie jest w tym zakresie kompetentny do podjęcia jakichkolwiek działań z urzędu. Nie ma też upoważnienia do doradzania uczestnikowi postępowania jakie kroki prawne mógłby podjąć w swoich sprawach. Zakres obowiązków informacyjnych sądu zawsze był ograniczony do konkretnej, prowadzonej przed tym sądem sprawy i obejmował tylko niezbędny zakres informacji mający na celu wyrównanie szansy podmiotu występującego w postępowaniu sądowym bez fachowej pomocy prawnej (art. 5 k.p.c.).

Nie można się więc zgodzić ze skarżącym, że wykazał wystąpienie w sprawie przesłanek z art. 398⁹ § 1 pkt 1 lub 2 k.p.c.

Podnoszona kwestia z pewnością nie wskazuje też na oczywistą zasadność wniesionej skargi rozumianą jako jednoznacznie wynikający z niej wniosek, że przynajmniej jeden z zarzutów zgłoszonych w ramach jej podstaw jest niewątpliwie słuszny, zaś zaskarżone orzeczenie jest jaskrawo nieprawidłowe (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 lipca 2015 r., IV CSK 17/15, LEX nr 1770910). Przy tym ta sama przyczyna nie może z jednej strony stanowić problemu prawnego, ani wiązać się z przepisem wymagającym wykładni a z drugiej być zagadnieniem jednoznacznie i stabilnie rozstrzygniętym i utrwalonym. W rozpatrywanym przypadku skargę można raczej uznać za oczywiście nieuzasadnioną, co powoduje, że także przesłanka z art. 398⁹ § 1 k.p.c. nie została spełniona.

Okoliczności sprawy nie wskazują również, aby zachodziły inne podstawy przedsądu przewidziane w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Z tych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi wnioskodawcy do rozpatrzenia.

Orzeczenie o kosztach należnych pełnomocnikowi wnioskodawcy wynika z postanowień § 2 pkt 1, § 12 pkt 2 i § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (jedn. tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 68).